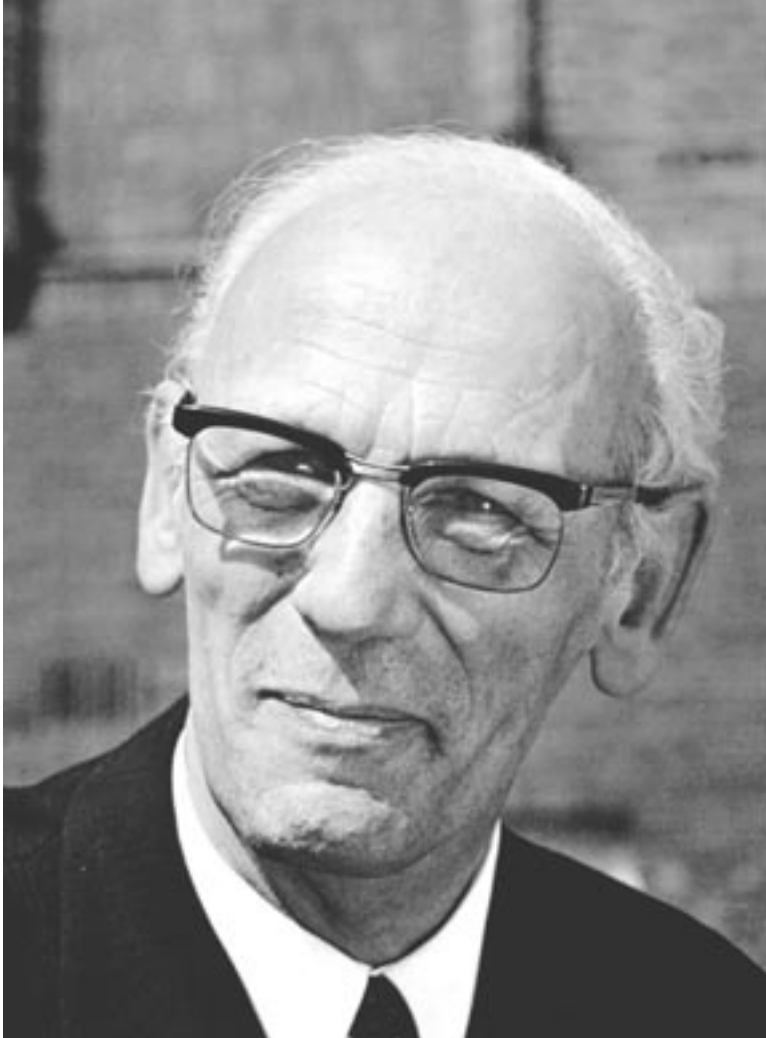

Leonard Barend Willem Jongkees

5 juni 1912 – 5 september 2002

Op 5 september 2002 overleed prof. dr. L.B.W. Jongkees, rustend lid van de afdeling Natuurkunde, in de leeftijd van 90 jaar. Leonard Barend Willem Jongkees werd op 5 juni 1912 te Groningen geboren. Hij was enig kind in een leraarsgezin. Zijn vader, in 1908 aan de Rijksuniversiteit te Leiden promoveerd tot Doctor in de scheikunde, doceerde wis-, natuur- en scheikunde, alsmede biologie en was tevens een liefhebber en kenner van muziek. De belangstelling voor kunst en wetenschap werd in ruime mate van vader op zoon overgedragen. Jongkees leerde verdienstelijk cello te spelen. In 1930 begon hij zijn studie geneeskunde aan de Universiteit te Utrecht. Reeds tijdens zijn studie toonde Jongkees belangstelling voor wetenschappelijk onderzoek door zich tijdens de lange academische vakanties in het farmacologisch laboratorium te verdiepen in de werking van Picrotoxine als tegengif tegen enige slaapmiddelen. In 1935, nog voor zijn artsexamen, promoveerde hij op dit onderzoek bij professor Bijlsma. Na zijn artsexamen in 1938 volgde Jongkees tot 1942 de opleiding tot keel-neus- en oorarts in het Academisch Ziekenhuis te Utrecht bij professor Quix. Van 1942 tot 1946 was hij als keel-neus-oorarts te Zwolle werkzaam. Al snel na het einde van de tweede wereldoorlog keerde Jongkees terug naar het Academisch Ziekenhuis te Utrecht in de functie van *chef de clinique*. In 1950 werd hij op 37 jarige leeftijd benoemd tot hoogleeraar keel-neus-oorheelkunde aan de universiteit van Amsterdam. Hij heeft die functie gedurende 32 jaar uitgeoefend tot zijn emeritaat in 1982.

Al in zijn Utrechtse tijd was bij Jongkees belangstelling gewekt voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van evenwicht en duizeligheid. In de loop der jaren is van Jongkees en zijn medewerkers een indrukwekkende reeks van publicaties verschenen over de fysiologie en de pathofysiologie van het evenwichtsorgaan, alsmede over de onderzoeksmethoden daarvan. Jongkees realiseerde zich reeds als jong onderzoeker, vóór de tweede wereldoorlog, het belang van multidisciplinair onderzoek, in het bijzonder dat de hulp van fysici met kennis der mechanica onmisbaar was voor het verkrijgen van inzicht in het (dys)functioneren van het evenwichtsorgaan. Hij wist zijn vroegere klasgenoot J. Groen, die natuurkunde had gestudeerd, te interesseren mee te werken aan het evenwichtsonderzoek. Dit is een buitengewoon vruchtbare samenwerking gebleken. Op het gebied van de acute nervus facialis verlamming is door Jongkees belangwekkend klinisch onderzoek verricht. Hij begeleidde als promotor 50 promovendi tot de promotie.

Jongkees heeft zich zeer actief ingezet voor de dove en slechthorende medemens. Hij was in 1953 medeoprichter en voorzitter van de Stichting voor

het Dove en Slechthorende Kind. Het was inmiddels duidelijk gebleken dat aangeboren doofheid een bijzonder ernstige handicap is, die diep ingrijpt in de mogelijkheid tot ontplooiing van de persoonlijkheid doordat communicatie met anderen niet zonder zeer vroeg aangevangen hulp tot stand kan komen. Dove en zeer slechthorende kinderen moeten heel vroeg worden opgespoord, om heel jong te kunnen worden onderwezen in het vormen van taalbegrip. Jongkees was zich hiervan zeer bewust – zijn drie kinderen bleken slechthorend – en heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de landelijke invoering van gehoorscreening bij zeer jeugdige kinderen in Nederland.

Jongkees droeg het onderwijs een warm hart toe. In zijn afscheidscollege ‘wat bleef, wat verdween’ in oktober 1982 zei hij: ‘Mijn hoofdtaak was onderwijs geven. Ik ben in hart en ziel schoolmeester, ik heb het in mijn bloed en ik vond het een prachtige taak’. In de ruim dertig jaar van zijn hooglerarschap heeft de geneeskunde in het algemeen en ook de keel-neus-oorheelkunde een stormachtige ontwikkeling doorgemaakt. Jongkees waarschuwde voor overmoed en maande tot bescheidenheid. Jaarlijks hield hij bij het begin van een nieuwe collegereeks zijn studenten de uitspraak van zijn vroegere leermeester, de internist Hijmans van den Bergh voor: ‘Van alles wat ik als student heb geleerd, is op zijn minst de helft niet meer waar, en van alles wat ik u nu leer, zal dat zeker later ook zo zijn. Ik weet helaas niet welke helft’. In zijn laatste college sprak hij daarover als volgt: ‘het is zeker zo belangrijk te beseffen hoeveel wij nog niet weten, als wat wij wel weten. Wij hebben zelfs geen idee hoeveel wij eigenlijk wel – of niet – van wat er geweten kan worden, al te weten zijn gekomen. Vermoedelijk kennen wij nog slechts een heel kleine fractie daarvan, maar het is der mensen aard om daar heel veel drukte van te maken’.

Jongkees heeft op de kop af honderd artsen opgeleid tot keel-neus-oorarts, waaronder enige tientallen die uit het buitenland afkomstig waren. Hij hechtte grote waarde aan gedegen vakkennis, maar benadrukte steeds de mens te zien en niet slechts een ziek orgaan. Hij was een leermeester die niet alleen de kunde onderwees, maar ook de kunst om de kunde toe te passen. Begrippen als egards, hoffelijkheid, goede manieren en al wat daarbij hoort, achtte hij voor het uitoefenen van de geneeskunst zeker zo belangrijk als kennis. Hij kwam in het bijzonder op voor de belangen van de minderbedeelden onder zijn patiënten.

Jongkees was een veelgevraagd spreker, zowel in binnen- als buitenland. Hij sprak vloeiend Frans, Duits en Engels. Van 1970 tot 1986 was hij *General Secretary* van het Collegium Oto-Rhino-Laryngologicum Amicitiae Sacrum. Deze ook thans nog bloeiende vereniging werd in 1926 vanuit het in de Eerste

Wereldoorlog neutraal gebleven Nederland opgericht met de bedoeling het internationaal contact tussen wetenschappelijk onderzoekers op het gebied van de keel-neus-oorheelkunde, dat door de oorlog in een impasse was geraakt, te herstellen. De *General Secretary* speelt in deze vereniging een centrale rol. De hoffelijke wijze waarop Jongkees deze functie gedurende een lange reeks van jaren heeft vervuld, heeft alom respect afgedwongen.

Jongkees werd in 1965 benoemd tot lid van de Afdeling Natuurkunde van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Sectie Geneeskunde. Van 1966 tot en met 1968 was hij secretaris van de Sectie, van 1974 tot en met 1976 ondervoorzitter van de Afdeling Natuurkunde. Jongkees bekleedde vele bestuurlijke en maatschappelijke functies. Hij was onder meer gedurende meer dan tien jaar voorzitter van het bestuur van het Nederlands Kanker Instituut. Van 1970 tot en met 1978 was hij voorzitter van de Raad voor Medisch Wetenschappelijk Onderzoek in Nederland. Van 1971 tot 1982 was hij hoofdredacteur van het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde.

De verdiensten van Jongkees vonden zowel in Nederland als in het buitenland erkenning. Naast vele erelidmaatschappen van binnen- en buitenlandse verenigingen, werd hem door de universiteiten van Uppsala en Göttingen een eredoctoraat verleend.

Wij zullen ons Leonard Jongkees herinneren als een innemende, erudiete persoonlijkheid met een grote internationale reputatie op zijn vakgebied en een grote inzet voor de geneeskunde in het algemeen.

Met dank aan zijn echtgenote, mevrouw Cootje Jongkees-van Pernis, aan Bert Huizing en aan Wil Oosterveld.